

- ამზადებს და წარადგენს პერიოდულ ანგარიშებს ჩატარებული ღონისძიებებისა და განუვლი მუშაობის შესახებ.

რა თქმა უნდა, თავისი შიდა აუდიტის სამსახური ჰყავს ქვეყნის ცენტრალურ ბანკსაც. საქართველოს ეროვნული ბანკის შიდა აუდიტის სამსახური შექმნილია კანონის შესაბამისად, რომლის უფროსს თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს ეროვნული ბანკის საბჭო სხდომის მონაწილე წევრების ხმათა უმრავლესობით. შიდა აუდიტის სამსახურის უფროსი ინიშნება 7 წლის ვადით.

უკანასკნელ ათწლეულებში, განსაკუთრებით – ბოლო პერიოდში, ერთი მხრივ, საბანკო საქმიანობის გართულება, ახალი საბანკო პროდუქტებისა და ტექნოლოგიების დანერგვა, ფინანსური გლობალიზაცია და მჭიდრო ბანკ-თაშორისი ურთიერთობების დამყარება, და, მეორე მხრივ, განვითარებული მსოფლიო ფინანსური კრიზისი, ბანკებისა და კლიენტების მდგომარეობის გაუარესება, დღის წესრიგში აყენებს კომერციული ბანკების საქმიანობის შიდა კონტროლის სისტემების გაძლიერების საკითხს. ამ მხრივ შიდა აუდიტი რჩება უმნიშვნელოვანეს მიმართულებად.

24.3. კომერციული ბანკის გარე აუდიტი

თუკი თანამედროვე ქართულ საბანკო სისტემაში კომერციული ბანკების საქმიანობის კონტროლის განხორციელების სისტემის სამკუთხედის ორ წევრს წარმოადგენს ეროვნული ბანკის საზედამხედველო ფუნქცია და შიდა კონტროლის სისტემა (მათ შორის, შიდა აუდიტი), მესამე წევროდ გვევლინება გარე აუდიტი.

საქართველოში საბანკო სისტემის რეფორმირების რთულ გზაზე პირველი ქმედითი ნაბიჯი გარე აუდიტის თანამედროვე კულტურის დამკვიდრების მიმართულებით გადაიდგა 1996 წელს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის წერილით „კომერციულ ბანკებში გარე აუდიტის ჩატარების შესახებ“. წერილით კომერციული ბანკების ხელმძღვანელებს ბანკის ობიექტური ფინანსური მდგომარეობის დადგენისა და ჯეროვანი მართვის უზრუნველსაყოფად ეცნობათ ყოველწლიური სრულმასშტაბიანი, საერთაშორისო ანგარიშგების პრინციპების შესაბამისად გარე აუდიტის ჩატარების აუცილებლობის შესახებ. აუცილებელ პირობად დასახელდა მოსაწვევი აუდიტორული ორგანიზაციისა და აუდიტორების კარგი რეპუტაცია და კომპეტენტურობა, ასევე ის, რომ ისინი არ უნდა ყოფილიყვნენ ბანკთან დაკავშირებული პირები. ამავე წერილით საერთაშორისო აუდიტორული ორგანიზაციის მოწვევისას რეკომენდაცია გაენიან უდიდეს („დიდი ექვსეული“) საერთაშორისო აუდიტორულ კომპანიას (Arthur Andersen, Deloitte & Touche, Ernst & Young, Coopers&Lybrand, KPMG და Price-Waterhouse). დღეს რეკომენდაცია ვრცელდება „დიდ ოთხეულზე“ (Deloitte & Touche, Ernst & Young, KPMG და PricewaterhouseCoopers).

აღნიშნული წერილით დაშვებულ იქნა გამონაკლისი იმ ბანკებისათვის, რომელთა ფინანსური მდგომარეობა არ იძლეოდა საერთაშორისო აუდიტორული ორგანიზაციის მოწვევის საშუალებას. მათ უფლება მიეცათ, მიემართათ

იმ აუდიტორული ორგანიზაციებისათვის, რომელთაც ჰქონდათ საქართველოს პარლამენტთან არსებული აუდიტორული საქმიანობის საბჭოს მიერ გაცემული ლიცენზია და სრულმასშტაბიანი გარე აუდიტის ჩატარების პროფესიონალური შესაძლებლობა.

ამ მიმართულებით შემდეგი ნაბიჯი გადაიდგა „კომერციული ბანკების გარეაუდიტორული შემოწმების წესის“ დამტკიცებით [29].

დღეისათვის კანონით „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ თითოეული კომერციული ბანკი და მისი შვილობილი საწარმო ვალდებულია ყოველწლიურად მოიწვიოს გარე აუდიტორი და ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი წესით ჩაატაროს გარეაუდიტორული შემოწმება. ასევე თითოეული კომერციული ბანკი ვალდებულია გარეაუდიტორული შემოწმების დასრულებისთანავე ეროვნულ ბანკს წარუდგინოს შემოწმების სრული ანგარიში და გამოაქვეყნოს ეროვნული ბანკის წესებით განსაზღვრული საფინანსო ანგარიშგება და აუდიტის დასკვნა.

გარეაუდიტორული შემოწმების საბოლოო პროდუქტს წარმოადგენს **აუდიტის დასკვნა** – აუდიტორის მიერ სათანადო წესით შედგენილი, ხელმოწერით და ბეჭდით დამოწმებული ოფიციალური საბუთი, რომელშიც წარმოდგენილია დასკვნა ბანკისა და მისი შვილობილი საწარმოების ანგარიშგების უტყუარობის, საფინანსო-სამეურნეო საქმიანობის ბუღალტრული აღრიცხვის სისრულის და მოქმედ კანონმდებლობასა და დადგენილ ნორმატივებთან მისი შესაბამისობის შესახებ. გარდა აუდიტის დასკვნისა, გარე აუდიტორი ადგენს **სარეკომენდაციო წერილს ხელმძღვანელობისათვის** (ე.წ. „წერილი მენეჯმენტს“), რომელიც არის კონფიდენციალური დოკუმენტი და განსაჯაროებას არ ექვემდებარება. ორივე დოკუმენტი უნდა მომზადდეს ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების (ფასს) შესაბამისად შედგენილ ფინანსურ ანგარიშგებაზე.

მოთხოვნის თანახმად, ბანკსა და მის შვილობილ საწარმოებს უნდა ემსახურებოდეს ერთი და იგივე გარე აუდიტი და, როგორც წესი, ბანკები ვალდებული არიან შეცვალონ ისინი ხუთ წელიწადში ერთხელ მაინც.

ბანკმა და გარე აუდიტორმა უნდა უზრუნველყონ, რომ აუდიტის მასშტაბები მისაღები იყოს ეროვნული ბანკისათვის. ეროვნული ბანკის უფლებები ამ მიმართულებით არ ამოიწურება, კერძოდ, მას უფლება აქვს ჩაერიოს ბანკისა (და მისი შვილობილი საწარმოების) და გარე აუდიტის ურთიერთობაში:

- მოითხოვოს შუალედური პერიოდის გარეაუდიტორული შემოწმება, სანამ მზად იქნება წლიური გარეაუდიტორული დასკვნა;
- მოითხოვოს გარე აუდიტორის შეცვლა, თუ მიიჩნევს, რომ ის ატარებს არაადეკვატურ შემოწმებას ან არ აქვს დამოუკიდებლობა, ან არ იცავს დადგენილ პროფესიულ სტანდარტებს და სხვ.;
- მოითხოვოს აუდიტის მასშტაბის გაფართოება ეროვნული ბანკისათვის მნიშვნელოვანი და საინტერესო კონკრეტული ამოცანებითა და საკითხებით, რომელთა შესახებაც გარე აუდიტორის დასკვნა ასახული იქნება მის მიერ მომზადებულ სარეკომენდაციო წერილში;
- საჭიროების შემთხვევაში, ნებისმიერ დროს მოიწვიოს დამოუკიდებელი აუდიტორი გარე აუდიტის ჩასატარებლად;
- შეხვედეს ბანკის გარე აუდიტის აუდიტის გეგმაში შეტანის მიზნით, მია-

29 დამტკიცებულია საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2008 წლის 22 იანვრის №15 ბრძანებით.

წოდოს ინფორმაცია მისთვის მნიშვნელოვანი და საინტერესო კონკრეტული ამოცანებისა და საკითხების შესახებ;

- მოითხოვოს, რომ სარეკომენდაციო წერილმა მოიცვას დეტალები მისთვის მნიშვნელოვანი და საინტერესო კონკრეტული ამოცანებისა და საკითხების შესახებ;
- აუდიტის ჩატარების პროცესში ან მისი დამთავრების შემდეგ აუდიტთან დაკავშირებულ საკითხებზე წერილობით მიმართოს ან შეხვედეს გარე აუდიტორს.

თავის მხრივ, ეროვნულმა ბანკმა უნდა დაიცვას გარე აუდიტორის მიერ მიწოდებული ნებისმიერი ინფორმაციის კონფიდენციალობა, გარდა იმ ინფორმაციისა, რომელიც გამოქვეყნებულ წლიურ ანგარიშში იქნება მოცემული.

გამომდინარე იმ პასუხისმგებლობიდან, რომელიც ეკისრებათ გარე აუდიტორებს, არსებობს რამდენიმე ალსანიშნავი ვალდებულება. საქართველოში კომერციული ბანკების გარე აუდიტის ჩამტარებელმა უნდა უზრუნველყოს შემდეგი:

- განახორციელოს სამუშაო აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტებისა და დამკვეთთან დადებული ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესაბამისად;
- აუდიტის განხორციელებისას იხელმძღვანელოს ქართული კანონმდებლობით;
- აღმოჩენიდან არა უგვიანეს 7 კალენდარული დღისა, ეროვნულ ბანკს შეატყობინოს იმ ნებისმიერი ფაქტობრივი ან სავარაუდო მდგომარეობის შესახებ, რომელიც საფრთხეს უქმნის ბანკის შემდეგ ფუნქციონირებას ან მნიშვნელოვანი გაყალბების (მაქინაციის), ან ბანკის ხელმძღვანელობის მიერ სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების ფაქტების შესახებ, ან იმ სხვა საკითხების შესახებ, რომლებიც ეროვნული ბანკის (როგორც საბანკო საქმიანობის ზედამხედველის) სასწრაფო რეაგირებას მოითხოვს;
- უშუალოდ გადასცეს ეროვნულ ბანკს აუდიტის დასკვნა, სარეკომენდაციო წერილი და აუდიტის პროცესში მოპოვებული ინფორმაცია (ე. წ. „აუდიტის ფაილი“);
- შეატყობინოს ეროვნულ ბანკს მიზეზების მითითებით თავისი გადაწყვეტილების შესახებ, რომ იგი უარს ამბობს ბანკის აუდიტზე ან ბანკის გადაწყვეტილების შესახებ, რომ გამოიცვალოს აუდიტორი ან აუდიტორული ფირმა.

გარე აუდიტის მთავრი მიზანია აუდიტის ობიექტის მდგომარეობის შესახებ ობიექტური და რეალური სურათის ჩვენება. გარე აუდიტი ახდენს მოცემული მომენტისათვის (როგორც წესი, საანგარიშო წლის ბოლოს) ბანკის ბალანსისა და მოგება-ზარალის ანგარიშების, შესაბამისი ბუღალტრული აღრიცხვის სანდოობის დადასტურებას მის მიერ მოთხოვნილი და მენეჯმენტის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე. რა თქმა უნდა, მიწოდებული ინფორმაციის სანდოობაზე სრული პასუხისმგებლობა ენიჭება ბანკის მენეჯმენტს.

გარე აუდიტის მიერ თავისი ძირითადი მიზნის მიღწევას განაპირობებს შემდეგი გარემოებები: მისი დამოუკიდებლობა, კონფიდენციალობა, პროფესიონალიზმი, კომპეტენცია, კეთილსინდისიერება, სტატისტიკური და ეკონომიკური ანალიზი, ახალი ტექნოლოგიების გამოყენება, რაციონალური გადაწყვეტილების მიღების უნარი, პასუხისმგებლობა მის მიერ განეულ რეკომენდაციებზე.